En lokal för *Trachypachys zetterstedti* Gyll. vid Messaure i Lule lappmark (Col. Carabidae)

Av Stig Lundberg

Trädgårdsgatan 23, S-951 00 Luleå, Sweden

Abstract

Lundberg, S. A locality for *Trachypachys zetterstedti* Gyll. at Messaure in Lule Lappmark (Col. Carabidae). — Ent. Tidskr. 94: 34—36, 1973.

The author gives an account of the captures of *Trachypachys zetterstedti* Gyll. at Messaure, Lule Lappmark, Sweden, in the years 1971 and 1972. In all, 20 specimens of this rare beetle were caught, partly by trapping (vide Fig. 1) partly by sieving of heaps composed of litter and more or less decaying remnants of pine-stumps. In the last-mentioned way also a larva was obtained. Some observations on the behaviour of the imagines are given. The investigations of the biology and ecology of *Trachypachys* are to be continued in 1973.

Trachypachys zetterstedti kan räknas till »sagodjuren» bland skalbaggarna. Sedan arten första gången påträffades i början på 1800-talet föreligger i Sverige endast 7 fynd, nämligen förutom de fem av Lindroth (1945: 651) förtecknade även LyLpm, Sorsele /7 1951 (Gaunitz) och LuLpm, Vietas 24/6 1968 (Ehnström). I samtliga dessa fall rör det sig om fynd av enstaka exemplar.

I Norge är arten tagen på 3 lokaler i norr, i flera exemplar endast vid Målselv 1929 (12 ex., A. Strand). Från Finland föreligger fynd av 8 enstaka exemplar. Därtill kommer 3 fynd från ryska Karelen.

Enligt Lindroth (1945: 652) är artens levnadssätt helt obekant. Nästan alla fynd gör intryck av ett sporadiskt uppträdande. Vid olika tillfällen är arten funnen i anslutning till barrvirke, senast av Bengt Ehnström, som gjorde sitt ovannämnda fynd under barken på liggande tall vid Vietasjokk i Stora Sjöfallets nationalpark (in litt.). Åtminstone tre fynd är gjorda vid stränder (i Nordnorge och ryska Karelen). Arten måste enligt Lindroth anses tillhöra skogsområdet; i regio alpina eller på tundran är den ej funnen.

Jag har länge letat efter *Trachypachys zetterstedti,* såväl vid Sorsele, Vittangi och Karesuando som vid Vietas, men utan positivt resultat. Hösten 1971 fick jag en förfrågan av Dr Karl Müller, Messaure (LuLpm), om jag var intresserad av att bearbeta det skalbaggsmaterial, som erhållits i de fällor, som satts ut i terrängen för att fånga bl.a. Plecoptera. Jag tackade ja till erbjudandet och fick omgående en första sändning. Visserligen hade jag *Trachypachys* i tankarna, men blev ändå minst sagt angenämt överraskad, då de två sista provrören med spritlagt material visade sig innehålla vardera 1 ex. av den intressanta jordlöparen, båda tagna i samma fälla, det ena under perioden 9—14/6, det andra 14—26/6 1971, i båda fallen mellan kl. 14 och 16.

Även i fortsättningen gav materialet från fällorna en mängd intressanta arter och enbart 1971 års material (över 1000 prov) innehöll över 550 skalbaggsarter, varav inte mindre än 55 var nya för Lule lappmark. En redovisning av 1971 års material har läm-

Fig. 1. Kurt Persson vid K-fällan, i vilken totalt 10 ex. *Trachypachys zetterstedti* erhållits (2 ex. 1971, 8 ex. 1972). Messaure 4.6.72. Foto förf.

nats i meddelande från Messaure forskningsstation, medan en sammanställning av både 1971 och 1972 års material kommer att publiceras i annan ordning. Bl.a. har i materialet förutom *Trachypachys* erhållits sådana finesser som *Atheta palleola* Er., *A. subgrandis* Brd., *A. platonoffi* Brd., *Euryalea pulcherrima* Bernh., *Veraphis engelmarki* Franz, *Ptinus sexpunctatus* Panz., den nyligen beskrivna *Quedius lundbergi* Palm, *Theca borealis* Israelson, *Enicmus apicalis* J. Sahlb., *Tachinus atripes* J. Sahlb., *Colon brundini* Palm, *Liodes inordinata* J. Sahlb., *L. puncticollis* Thoms., *Hydnobius hyperboreus* A. Str., *Agathidium pallidum* Gyll., *Cryptophagus plagiatus* Popp. och *Philonthus lederi* Epp.

Fyndet av de två exemplaren av *Trachypachys zetterstedti* gjorde att jag inväntade våren 1972 med en viss förväntan. I slutet av maj rapporterade Karl Müller, att snön i huvudsak försvunnit, och den 28 maj besökte Kurt Persson och jag lokalen med Müller som ciceron. Fällan, i vilken *Trachypachys*-exemplaren erhållits, den s.k. K-fällan, utgjordes av en låda byggd av träfiberplattor. Lådan var försedd med ett hål, i vilket en tratt placerats. Under tratten fanns en skål fylld med glykol. Lådan hade täckts med vegetationsflak, så att det hela liknade en stor tuva (fig. 1), där ytan låg i jämnhöjd med tratten. Fällan var placerad ca 15 m från bäcken Kaltisjokk strax intill Messaure samhälle i sydsluttning ner mot Luleälven i tät blandskog av gran, tall, asp, björk och sälg.

Efter en rundtur till övriga fällor och en kaffetår hos Müller återvände vi vid 14-tiden till lokalen, nu för att söka hitta *Trachypachys* i det strålande försommarvädret. Vid kontroll visade det sig att 1 ex. av *Trachypachys* ramlat ned i skålen under vår frånvaro och vi satte i gång med flitig sållning av förnan runt den konstgjorda tuvan, vilken gav åtskilligt intressant, bl.a. 1 ex. av den sällsynta *Corticaria dentiventris* Popp., flera *Mycetoporus inaris* Luze, *M. maeklini* Bernh. och *M. nigrans* Mäkl., däremot inga *Trachypachys*.

Den 4 juni återvände vi till lokalen och nu hade vi bättre tur. Vid sållning av en stor hög bestående av tjock förna samt rester av ved och stubbar, vilken lagts upp strax intill bäcken ca 100 m från den nämnda fällan, fick vi således var sin *Trachypachys*. Den 28 juni fick jag ytterligare 2 imagines, men dessutom en larv vid sållning av material i samma hög. Larven har överlämnats till professor Lindroth.

Hösten 1972 gjorde vi förnyade besök på platsen för att undersöka, om det gick att få tag på arten även vid denna årstid. Sållning av förnan i den hög, som vid de två tillfällena i juni givit sammanlagt 4 ex., resulterade 28/8 i ytterligare 2 ex. och dessutom fick jag i en liknande hög i närheten, bestående av halvt förmultnade lågor av tall och gran samt stubbar och tjock förna, 2 levande imagines och 2 bakkroppar samt halssköld och huvud av några döda fjolårsexemplar. Så sent som 12/10 fann jag ytterligare 2 imagines i denna nya hög.

Genomgången av 1972 års fångstmaterial från K-fällan resulterade i 7 *Trachypachys zetterstedti*: 4 hade fallit ned veckan 5—12/6, 2 12—19/6 och 1 19—26/6. Totalt har således hittills 20 imagines erhållits på platsen ifråga förutom larven och imagofragmenten. De 20 exemplaren varierar i längd mellan 4 och drygt 5 mm.

Vegetationen på lokalerna, där *Trachypachys* sållats fram, är frodig och bl.a. antecknades, förutom tidigare nämnda trädslag, linnea, gullris, mjölkört, ekorrbär, hönsbär, torsklav, björnmossa. I samtliga fall har det funnits tjock förna och inbakade rester av tall- och granlågor. Frågan är om inte arten attraheras av lukten från de fuktiga träfiberplattorna i K-fällan, då de ca 200 barberfällor (små burkar), som är nedsänkta i tuvorna runt K-fällan, inte har gett någon *Trachypachys* under 1971 och 72. Nya fällor kommer att placeras ut 1973 för att om möjligt klarlägga denna fråga.

Att döma av de tider, då *Trachypachys* föll ned i fällan (jfr ovan) är arten ett dagdjur, sannolikt solälskande. Uppträdandet hos de exemplar, som sållades fram, var mycket särpräglat. Flertalet exemplar spelade döda, då de frilades. De låg stilla utan att röra sig i vissa fall i flera minuter. Det var därför lätt att förbise dem trots den starka glansen. När de väl börjat röra sig, sökte de snabbt gräva ner sig i sållgodset med hjälp av de kraftiga benen.

Litteratur

LINDROTH, C. H. 1945. Die Fennoskandischen Carabidæ. I. — Göteborgs K. Vetensk.- o. VitterhSamh. Handl. (6) Ser. B. 4 (1): 1—709.